

دیه و محاسبه آن از دیدگاه فقه امامیه

نویسندگان:
سید محمدحسین دایخوش

سرشناسه: دلخوش، سیده طاهره، ۱۳۴۸-
عنوان و نام پدیدآور: دیه و محاسبه آن از دیدگاه فقه امامیه/ سیده طاهره دلخوش
مشخصات نشر: تهران: انتشارات حانون، ۱۳۹۵.
وضعیت فهرست نویسی: فبیای مختصر
موضوعات: محاسبه ظاهری: ۱۵۲ ص.
موضوع: دیات
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۵۱-۰۴-۶
رده بندی کنفرانس: ۱۳۹۵/۱۹۵/۷ BP
رده بندی دیویی: ۹۷/۳۷
شماره کتابشناسی ملی: ۱۴۸۹۷۱

دیه و محاسبه آن از دیدگاه فقه امامیه

ناشر: انتشارات حانون

مؤلف: سیده طاهره دلخوش

چاپ متن: چاپ برگ

صحافی: برگ

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱۳

فصل اول: کلیات

۱-۱ بخش اول: تعاریف.....	۱۵
۱-۱-۱ مفهوم لغوی دیه.....	۱۵
۱-۱-۲ مفهوم اصطلاحی دیه از نظر فقهای امامیه.....	۱۶
۱-۱-۳ مفهوم قانونی دیه.....	۱۸
۱-۱-۴ مشروعیت دیه.....	۱۸
۲-۱ بخش دوم: پیشینه ی دیه.....	۲۱
۲-۱-۱ جایگاه دیه در قوانین اسلام.....	۲۳
۳-۱ بخش سوم: بررسی ماهیت دیه.....	۲۴

فصل دوم: بررسی انواع دیه

۱-۲ بخش اول: انواع دیه.....	۲۷
۱-۲-۱ انواع دیه قبل از اسلام.....	۲۷
۱-۲-۲ انواع دیه در اسلام.....	۲۸
۳-۱-۲ انواع دیه در عصر حاضر.....	۲۹
۲-۲ بخش دوم: نظر فقهای امامیه در معنای اصلی بودن انواع دیه.....	۳۱

فصل سوم: موجبات دیه

۱-۳ بخش اول: موارد پرداخت دیه.....	۳۹
۲-۳ بخش دوم: مهلت پرداخت دیه.....	۴۰
۱-۲-۳ مهلت پرداخت دیه در قتل نفس.....	۴۰
۲-۲-۳ مهلت پرداخت دیه ی اعضاء.....	۴۲

۴۴.....	۳-۳ بخش سوم: مسئول پرداخت دیه
۵۱.....	۳-۳-۱ مسئول پرداخت دیه در قتل نفس
۵۲.....	۳-۳-۲ مسئول پرداخت دیه در سایر جنایات
۵۴.....	۳-۴ بخش چهارم: ترتیب پرداخت دیه

فصل چهارم: بررسی اقسام دیه

۵۷.....	۴-۱ بخش اول: دیه نفس
۵۷.....	۴-۱-۱ دیه قتل عمد
۵۹.....	۴-۱-۲ دیه قتل شمیبه به عمد
۶۰.....	۴-۱-۳ دیه: خطای محض
۶۲.....	۴-۲ بخش دو: دیه اعضاء
۶۳.....	۴-۲-۱ دیه مو
۶۶.....	۴-۲-۲ دیه چشم
۷۱.....	۴-۲-۳ دیه بینی
۷۵.....	۴-۲-۴ دیه گوش
۷۸.....	۴-۲-۵ دیه لب ها
۸۱.....	۴-۲-۶ دیه زبان
۸۴.....	۴-۲-۷ دیه دندان ها
۸۹.....	۴-۲-۸ دیه گردن
۹۱.....	۴-۲-۹ دیه فک
۹۳.....	۴-۲-۱۰ دیه دست
۹۶.....	۴-۲-۱۱ دیه انگشتان
۹۸.....	۴-۲-۱۲ دیه ستون فقرات
۱۰۱.....	۴-۲-۱۳ دیه نخاع
۱۰۲.....	۴-۲-۱۴ دیه پستان
۱۰۳.....	۴-۲-۱۵ دیه آلت تناسلی مرد
۱۰۴.....	۴-۲-۱۶ دیه اعضاء
۱۰۵.....	۴-۲-۱۷ دیه باسن
۱۰۶.....	۴-۲-۱۸ دیه پا
۱۰۶.....	۴-۲-۱۹ دیه ترقوه
۱۰۷.....	۴-۲-۲۰ دیه استخوان
۱۰۸.....	۴-۲-۲۱ دیه دنده ها
۱۰۹.....	۴-۳ بخش سوم: دیه جنایت بر منافع اعضاء
۱۰۹.....	۴-۳-۱ دیه عقل

۱۱۱.....	۴-۳-۲ ديه حس شنوايي
۱۱۳.....	۴-۳-۳ ديه حس بينايي
۱۱۶.....	۴-۳-۴ ديه حس بويابي
۱۱۷.....	۴-۳-۵ ديه حس چشايي
۱۱۹.....	۴-۳-۶ ديه صوت و گويابي
۱۲۰.....	۴-۳-۷ ديه سلس البول
۱۲۲.....	۴-۳-۸ ديه از بين رفتن توان مقاربت
۱۲۲.....	۴-۴ بخش چهارم: ديه جراحات
۱۲۳.....	۴-۴-۱ ديه جراحات سر و صورت
۱۲۷.....	۴-۴-۲ ديه جراحات ساير نقاط بدن
۱۳۰.....	۴-۵ بخش پنجم: ديه جنين
۱۳۰.....	۴-۵-۱ مفهوم جنين
۱۳۰.....	۴-۵-۲ ديه سقط جنين
۱۳۶.....	۴-۵-۴ ديه سقط جنين متکثر از زنا
۱۳۸.....	۴-۶ بخش ششم: ديه ميت

فصل پنجم: تغليظ ديه

۱۴۱.....	۵-۱ بخش اول: مفهوم تغليظ ديه
۱۴۲.....	۵-۱ بخش دوم: ديهي قتل در ماه هاي حرام
۱۴۳.....	۵-۳ بخش سوم: ديهي قتل در حرم مکه
۱۴۴.....	۵-۴ بخش چهارم: ديه قتل در حرم مدینه و ديگر مشاهير مشرفه
۱۴۶.....	فهرست منابع

مقدمه

اسلام یک سلسله قواعد و ضوابطی دارد که به موجب آن‌ها جرایم و جنایات و گناهان کبیره و اعمال مخالف نظام و امنیت و عدالت اجتماعی تشخیص داده شده و میزان و نوع مجازات آن‌ها نیز معین می‌گردد.

موضوع این قواعد و احکام: جرم، مجرم و مجازات است و فایده‌ی آن‌ها حفظ و حراست از مصالح انسان می‌باشد. قوانین اسلام برای پاسداری، تقویت و پشتیبانی از مصلحت‌های انسان (دین، نفس، عقل، ناموس و مال) است. به همین جهت اسلام تجاوز به هر یک از این مصلحت‌ها را جرم شمرده و برای هر جرم، کیفری مناسب آن قرار داده است.

تذکر این نکته ضروری است که اسلام قبل از اعمال مجازات‌های سنگین می‌کوشد با تعالیم اخلاقی، سطح آگاهی و فرهنگ مردم را بالا ببرد و بدین وسیله نابسامانی‌های اجتماعی را رفع کند و وقوع جرایم را از بین برده و یا به حداقل برساند. از این رو می‌توان گفت: اعمال مجازات آخرین راه درمان در جهت تأدیب و تربیت افراد، اصلاح جامعه، حفظ ارزش‌های انسانی، از بین بردن نابسامانی‌های اجتماعی و برقراری نظم و امنیت است.

اجرای حقوق جزایی اسلام در جامعه یکی از ضروری‌ترین مسائل اجتماعی اسلام است. هیچ اجتماعی بدون آن از امنیت جانی، مال، عقیدتی، ناموسی و آبرویی برخوردار نخواهد بود. از این رو مجازات افراد جنایتکار موجب مصون ماندن جامعه از گزند جنایتکاران و پاک‌سازی حیات اجتماعی است. چنان‌که در روایات اسلامی اجرای حدود و قوانین الهی در جهت پاکیزگی محیط اجتماعی به بارش باران‌های مداوم در پاک‌سازی محیط تشبیه شده و حتی سودمندتر از آن شمرده شده است.

امروزه یکی از عوامل مهمی که افراد را از انجام جرم و جنایت باز می‌دارد، قانون دیه است. این قانون به اشکال گوناگون در ملل و جوامع اعصار گذشته وجود داشته و دین مبین اسلام نیز بر آن صحنه گذاشته است.

قانون دیات در جنایات غیر عمدی کاربرد دارد و اگر شخصی عمداً مرتکب قتل یا جرح یا قطع عضوی شود باید قصاص شود مگر این که ولی دم رضایت دهد یا قصاص ممکن نباشد.

غنائی فقه امامیه

ما معتقدیم که فقه اسلام به‌ویژه فقه شیعه بسیار غنی است و برای غنائی یک فقه و یک مکتب، غناء صحیحی جز داشتن قوانینی متناسب با شرایط زمان و مکان تصور نمی‌شود. از شرایط اولیه امرای اسلام به دنبال آن تأمین قسط و عدل، داشتن قوانینی قابل فهم و درک و مناسب است.

فقه به مبنای درک دین و احکام است که این معنا طبعاً با حفظ احکام در همه شرایط در تضاد است. چراکه با تغییر کردن شرایط و موضوعات، حکم آن‌ها نیز تغییر می‌کند و این بدان معنا است که احکام از یکدیگر متمایز و گمانی به این تمایز پی ببرند که در عین آشنایی به خصوصیات احکام، به شرایط زمان و مکان نیز آگاهی داشته باشند.

اهل بیت رسول الله (ص)، قرآن کریم را منبع علم خود دانسته‌اند.^۱ حتی رسول خدا، فتوای منسوب به خود را که با قرآن مخالف باشد، مسخ می‌نمودند و به دیوار دانسته و از خود نفی می‌فرمایند.^۲

قریب به اتفاق فقهای اصولی شیعه به ذخایر عظیم قرآنی و حدیثی دست‌یافته و راهنمایی عقل از ثقلین بهره گرفته‌اند.

فقهای بزرگ مابعد از شیخ طوسی از قبیل: محقق حلی، علامه مجلسی، شهید اول، محقق کرکی، شیخ انصاری، میرزای شیرازی، آخوند خراسانی، آیت الله بروجردی و امام خمینی (ره) به‌دوراز هرگونه تحجر، اجتهاد و تحقق و پویایی را در فقه شیعه به اثبات رسانده‌اند.

امیدوارم بتوانم با یاری پروردگار در این کتاب حق مطلب را در حد توانم ادا نموده و کار مفیدی برای خودم و دیگران ارائه دهم.

۱- اصول کافی، ج ۱، ص ۵۸، ج ۲۱

۲- مجمع البیان، ج ۱، ص ۸۱